

**Rapport Arkeologisk förundersökning
(schaktningsövervakning)**

**Hamnen
Sigtuna, Uppland
2010-2011**

Anders Wikström & Fedir Androsjtjuk

Sigtuna Museers Uppdrags Verksamhet

Sigtuna Museum

Stora Gatan 55
S-193 30 Sigtuna

Tfn: 08/591 266 54

Fax: 08/597 838 83

E-postadress: anders.wikstrom@sigtuna.se

*Fotografiet visar schaktningsarbetet i hamnen längs strandkanten.
Bilden är tagen från öster.*

*Fotografiet visar schaktningsarbetet vidd båtuppläggningsplatsen.
Bilden är tagen från söder.*

Inledning

I samband med omfattande schaktnings- och muddringsarbeten i hamnen i Sigtuna utförde Sigtuna Museers Uppdrags Verksamhet en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning. Från oktober 2010 till sommaren 2011 genomfördes omfattande byggnadsarbeten i Sigtunas hamn för att göra strandvägen och hamnen mer attraktiv och tillgänglig.

Syftet med förundersökningen var att se till att inga kulturlager eller eventuella båtlämningar förstördes vid schaktningsarbetet samt att dokumentera dessa om sådana påträffades. Den arkeologiska förundersökningen utfördes i samarbete mellan Sigtuna Museum och Statens Maritima Museer, som stod för marinarkeologisk kompetens.

Resultat

Inga tidigare arkeologiska undersökningar har gjorts i hamnområdet. Vid flera tillfällen har dock begränsade schaktövervakningar gjorts i några närliggande kvarter t.ex. i Styckjunkaren och Smeden, men inga medeltida lämningar påträffades då. Läget för en eventuell hamn i Sigtuna är därför helt okänd.

Schakt 1

Enligt arbetsplanen skulle schaktning ske både i strandkanten och en bit ut i vattnet. Schaktningsarbetet utförs med en grävmaskin och massorna kördes bort med lastbil. Arbetet påbörjades med en omfattande rensning av ogräs och träd utmed strandkanten. Sedan schaktades längs strandkanten och i sjöbotten till ca 1,6 meters djup. Sjöbotten vid stranden bestod framför allt av blåaktig lera som innehöll fragment av träplankor, stockar, gamla rep, plast och glasflaskor. Inga stockar eller plankor bedömdes dock vara gamla utan utgjorde snarare rester efter gamla bryggor och bryggfundament från 1800- eller 1900-tal. Schaktningen av stranden påbörjades i området intill ångbåtsbryggan. Ångbåtsbryggan består av ett minst 1-1,5 meter tjockt lager av stora stenblock som ligger på en mycket tät och vattentålig lera. På stenarna låg ett ca 0,30 meter tjockt mörkbrunt jordblandat lager med recent material. Efter ett 2-3 meter brett ingrepp i stranden, blev schaktade områden utjämnade och genomborrades med ett antal långa pålar som skulle utgöra fundamenten till ett trädäck längs strandkanten.

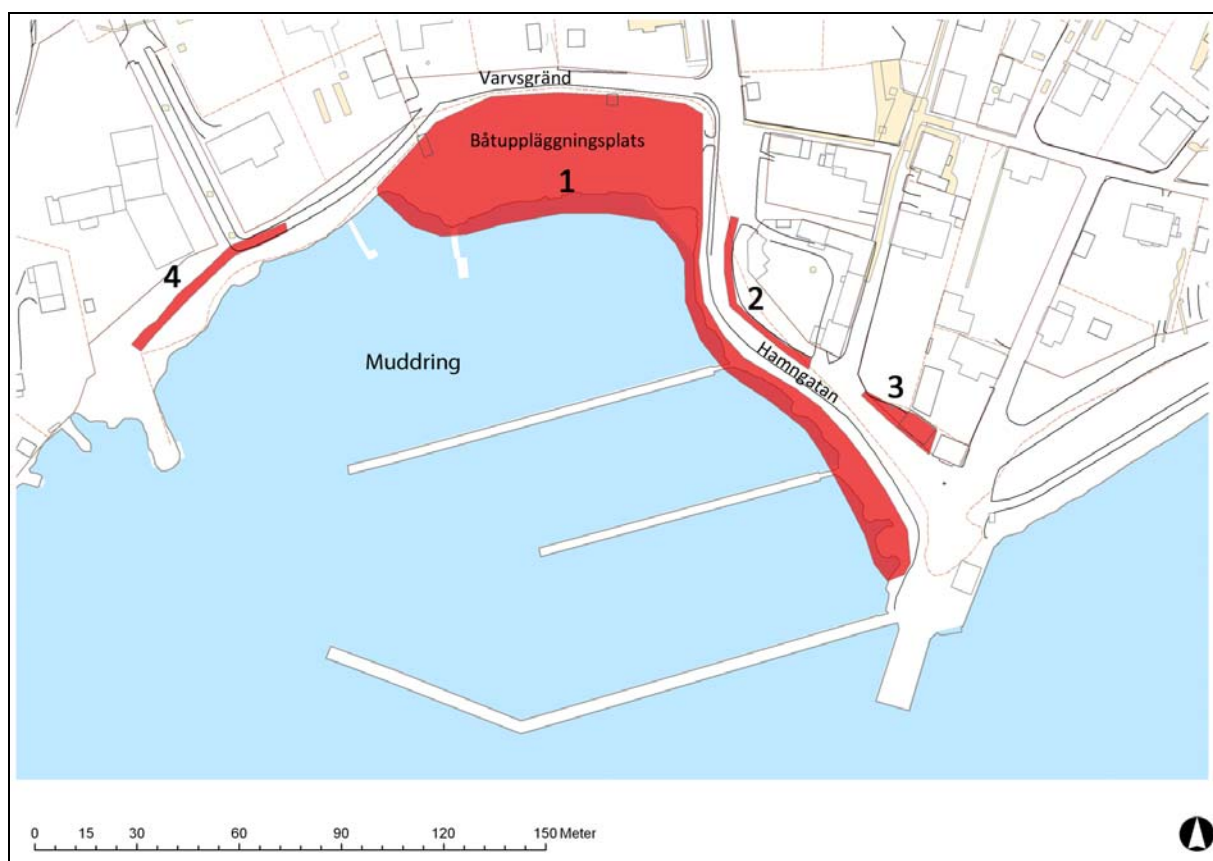
Schaktningar utfördes även utmed norra strandkanten av hamnen. Här hade strandkanten samma stratigrafi som ovan nämnda område intill ångbåtsbryggan. Moderna rör, tegel, plast och stenar utgjorde huvudmaterial. En 2 m lång och 15 cm tjockt spetsad stolpe påträffades här, men den bedömdes också vara sentida. Inga vikingatida eller medeltida fynd påträffades vid arbetet, varken konstruktionsdetaljer eller föremål.

Muddringsarbeten i hamnbassängen inleddes den 2 december och pågick hela vintern i nordvästra delen av hamnen. Enligt planen skulle de ske under hela arbetsperioden utmed norra strandkanten och i inseglingsrännan in i hamnbassängen. Schaktningen utfördes på ca 1,60 m djup under vatten. Massorna dumpades först på ett avgränsat ställe vid båtuppläggningsplatsen och kördes sedan bort med lastbilar. Eftersom massorna dumpades på land kunde de gås igenom av arkeologisk personal från museet. Bortschaktade massor bestod framför allt av blåaktig lera som innehöll stenar, större stenblock, träpinnar, hjuldäck och annat modernt skräp. Inga äldre föremål eller konstruktionsdetaljer framkom. Inga fynd tillvaratogs.

Under sommaren 2011 sanerades marken i det område norr om hamnen som har använts som båtuppläggningsplats. I markprover tagna inom ytan fanns föroreningar som föranledde marksaneringsåtgärderna. Hela den grusplan som fanns där grävdes bort ner till 1-1,5 meters djup. Direkt under ett drygt 1 meter tjockt lager med kompakt grus fanns en omfattande risbädd med kvistar, ris, pinnar och växtdelar som enbart innehöll recenta fynd. Direkt under risbädden låg moränen. Gränsen mellan risbädden och moränen var mycket skarp och tydlig, vilket sannolikt beror på att omfattande schaktningsarbeten har skett vid något tillfälle. Även indikationerna från muddringsarbetena i hamnen och längs strandkanten samt sonarbilder från hamnen tyder på att hamnområdet inklusive båtuppläggningsplatsen har muddrats i modern tid. Detta är sannolikt en viktig orsak till varför inga medeltida lämningar eller kulturlager påträffades alls. De har blivit bortgrävda under modern tid när hamnen och ångbåtsbryggan byggdes ut under sent 1800-tal. Om en eventuell vikingatida och medeltida hamn låg inom detta område är därför fortfarande oklart (se Edberg 2012 för en mer utförlig genomgång av Sigtunas marina lämningar).

Schakt 2, 3 och 4

Utöver schaktningarna längs strandkanten, i hamnen och på båtuppläggningsplatsen gjordes också mindre schaktningar längs den norra delen av Hamngatan (schakt 2 och 3) och i den västra delen vid 32 rum och kök (schakt 4). Dessa schakt var mellan 0,5-1,0 meter djupa och innehöll enbart recenta massor eller morän.

Figur 1

Planritning över de undersökta schakten i hamnen i Sigtuna. Schakten är markerade med rött och äldre arkeologiska undersökningar är markerade med gult.

Referenser

Edberg, R. 2012. *Marinarkeologi under jord. Aspekter på sjöfart, båtbyggande, och hamnförhållanden i Sigtuna under vikingati och tidig medeltid.* Situne Dei 2012

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer:	431-10-13109
Uppdragsgivare:	Stadsbyggnadskontoret, Sigtuna kommun
Kvarter/område:	Hamnen, Sigtuna
Socken:	Sigtuna
Kommun:	Sigtuna
Landskap:	Uppland
Ek kartblad:	118 21 Sigtuna
Typ av undersökning:	Arkeologisk förundersökning
Fältarbetstid:	2010-2011 (i omgångar)
Fältarbetspersonal:	Fedir Androsjtjuk, Sigtuna Museum Jens Lindström, Statens Maritima Museer
Rapportarbete:	Anders Wikström och Fedir Androsjtjuk
Dokumentationsmaterial:	65 digitala fotografier

